

Čovek sa obe strane zida
(Excerpt in Serbian)

Translated by: Dragana Bojanić Tijardović

Contact of the translator: draganabojanictijardovic@gmail.com

Subota je. Sparna, kao i sve letnje subote u Buenos Airesu. U toku poslepodneva, sav omamljen od vrućine, vratio se s posla, a put je bio potpuno drugačiji nego prethodnih dana: lepši i, pre svega, tužniji. Takav je bio svaki put kad bi se u nekom mestu poslednji put vraćao s posla, pre nego što bi zauvek otišao na neko drugo mesto.

Na pragu je bacio umoran pogled na kofere, pripremljene još pre nedelju dana.

»Znači sutra odlazite?« pita domaćica na vratima kuhinje na drugom kraju uskog hodnika, brišući keceljom znoj.

»Sutra.« Osmehuje joj se i nastavlja u sebi: »Pre nego što mi daju do znanja da sam suviše star za takav posao...«

»Vi, emigranti, ste zapravo srećni ljudi. Ostavljate neko mesto kao da vam nije ni malo stalo do njega.« On joj samo potvrđuje. »Šteta, rado bih upoznala vašu ženu«, nastavlja domaćica. »Marija... da li se sećate da ste jednom rekli da vam se njeno ime ne sviđa, jer je u Evropi svaka druga žena krštena kao Marija?«

Domaćica vidi da mu je neprijatno, pa požuri: »Sirotica! Ko zna šta je sve morala da izdrži bez vas. Zato će sada biti lepše«, značajno se smeši, »još ste pri snazi.«

»Možda ću je jednom dovesti da je upoznate.«

»Zaista bih volela!« Domaćica je razvukla poslednju reč, a na licu joj se videlo da razmišlja o tuđoj ženi. »Ujutro ću vam još spremi doručak...«

Klimne joj i bez reči se udalji od vrata, da ne bi mogla da ga vidi i da im bude lakše da prekinu razgovor. »Ujutro ću vam još pripremiti doručak... Ujutro još... Još. Samo jedna reč i on je već surovo uvučen u stvarnost. U njoj je sve: odlazak, čekanje na odlazak i što je najgore, čekanje samo.

Uvek je želeo da napusti Buenos Aires, a sad je došlo vreme. *U njemu neću provesti više ni jedan jedini dan*, govori sebi, a zatim se seti svoje žene. Posle skoro pet godina konačno će je opet videti.

Pogledom šeta po pospremljenoj sobi, i kad ugleda podignute dušeke na krevetu, čini mu se kao da je jedva noć ili dve prespavao u nekom zapuštenom hotelu, a ne kao da je u toj sobi

proveo godinu i po dana. Zatim kreće prema prozoru. Oči mu klize preko praznih zidova i tada podiže obrve. Na vratima visi kalendar.

»Još i to«, govori sebi, držeći ga u rukama. »Skoro sam zaboravio.« Povlači januarski list koji je pre nekoliko dana provukao kroz otvor na drugu stranu kartona, i kad ga je spustio na kofer, osmehnu se. *Hiljadu devetsto pedeseta. Već smo na polovini februara, i prvi put se ne pominje da ćemo se još ove godine sigurno vratiti kući.* Zatim podiže obrve, kao da sam sebe pita. *Kući...?*

Pred vratima domaćica opet glasno vuče papuče po grubom tlu hodnika. Želi da razgovara sa njim, ali on ostaje na mestu da ga ne bi čula. Ne podiže ni ruku da zaustavi znoj koji mu se cedi uz obrve. Ne radi kako treba, ali čini mu se da je šteta svake reči.

Domaćica je uvek htela sve da zna o njegovoj ženi, ali ona je priprosta i nije mu bilo teško da razgovor odvede u drugom pravcu. Još uvek se nije oslobodio straha od pripovedanja, i dalje je bio ispunjen neprijatnim osećajem koji se u njega uvukao još u onim danima za vreme rata, i nije ga napuštao ni kasnije, kad je već slobodan bežao po celoj Evropi. Nije hteo da razgovara ni o sebi, ni o svojim, i prilikom susreta sa strancima uvek je za sebe imao spremno drugo ime i lažnu adresu.

Pa i kad bi hteo nešto da joj kaže! Da li bi mogla da shvati? Kad bi joj ispričao da njegova žena nije mogla da dobije dozvolu za Argentinu, ali je ipak pobegla, proputovala četvrtinu sveta da bi došla do nekog mesta pored reke tamo negde na severnoj granici, da ga sačeka; da ga već u tom trenutku čeka da je dovede i da u nekom udaljenom delu zemlje nastave život tamo gde su pre četiri godine morali da ga prekinu, godinu dana nakon venčanja... Šta bi razumela, osim događaja, kretanja i velikih razdaljina?

Nikada nije voleo da razgovara s njom, osim onih prvih nedelja kad se vratio iz Misionesa, srećan što je poneo nešto novaca i što je u tom milionskom razvučenom gradu pronašao mirniji posao i sobu blizu radnog mesta. Tada je bio dinamičniji i više puta je razgovarao u hodniku. Pogotovo zato što je video da o njemu brine bolje nego što bi mogao da očekuje. A i sam je sebi od nekud u tim prvim danima utuvio u glavu da će među njima pre ili kasnije doći do zbližavanja.

Kad je sad gleda, skoro zapuštenu, promišljajući sve prazne reči koje su razmenili u poslednjoj godini, ne može da veruje da je uopšte nekad mogao da razmišlja o nečem drugom nego o tom putu koji je nužan, ako zaista želi da započne novi život.

Presavija kalendar gledajući kofere i sanduke gde bi mogao da ga ugura. Dakle, pre dva meseca bilo je njegovo poslednje Božićno veče u ovom vrelom gradu. Bože moj! U belgranskoj crkvi ispod zemlje, on se kao i prethodne dve božićne večeri, sav znojav gurao sa nepoznatim

zemljacima. Hteo je da stigne do nekog stuba i da na dlanovima oseti hlad, ali nije mogao da pomeri stopala. Sa prednje strane, preko znojavih glava, plivale su stare Božićne pesme; žmurio je misleći na sneg. Znoj je na vratovima tražio put, a muškarci su, brišući svoja čela, usput brisali i oči. Šta je sve to! Posle ponoćke čovek je sa nekoliko krigli piva nadoknadio tečnost koja je isparila iz njega. Samo za suze nije znao kako da sebi pomogne...

»Vruće je. Put će biti đavolski vruć, ali onda će gore na severu biti sve drugačije. Tamo je vrućina suva«, govori sebi, sećajući se starog Grondone.

Bilo je to pre manje od dve godine. U hladno sunčano jutro sišao je sa malog parobroda na kej. U toku noći na reci Parana bila je takva magla da je kapetan naredio da se brod usidri uz breg. Ljutio se na kapetana, jer mu se žurilo: brod je pre devet dana napustio Buenos Aires i trebalo je da još pre dva dana pristane u Puertu Iguazu. Ali oni su tri poslednje noći usidreni usred prašume čekali jutro da nastave plovidbu.

Okrenuo se prema širokoj reci. Oči su mu potonule u gusto zarasle šume, duboko je udahnuo vazduh misleći: »Sad sam ovde. Kad bih barem znao da li ispravno postupam.«

Još uvek se dizala magla s reke kojoj je okrenuo leđa i krenuo uzbrdo. Nikoga nije bilo; dva tri plavokosa preplanula lica pored puta mešala su se sa licima crnaca i kreolaca, samo gore, gde je masan crveni put skretao prema prvim kućama, gurala se grupa ljudi. Još ranije, dok su pristajali i kad se čula sirena parobroda, samo su se deca na tren okrenula prema luci, i izgledalo je da uopšte ne obraćaju pažnju na putnike pored ograde.

Polako se penjao uzbrdo. Nedostajalo je još nekoliko koraka do grupe kad je iz džepa izvukao cedulju sa adresom. Zatim je opet zgrabio kofere koje je jedva podigao i opet ih spustio. Usred skoro nepokretne gomile na tlu je ugledao ogroman leš.

»Danas ga je izbacilo na obalu«, reče mu čovek koji se izdvojio iz gomile kad je video da izgleda kao stranac. Jedva je razumeo njegov govor.

Mrtvac je bio tako velik da se zgrozio. »Ono tamo nikad nije moglo da hoda«, pomislio je u sebi. »Na dve noge nije moglo hodati...«

Na tren je to ispred njega bio morski som; voda ga je izbacila na obalu. »Čak ni voda nije htela da ga ima... Pitanje je da li je pametno što sam poslušao ženu i došao ovamo...«

Plećati muškarac napuštao je grupu. Prišao mu je pokazujući mu cedulju.

»San Antonio.«

Čovek ga je gledao, ali nije ništa odgovorio. Tek kad se ponovo okrenuo prema njemu i pitao ga na italijanskom odakle vozi autobus iz pristaništa, čovek se zacerekao i samo odmahnuo

glavom. Vratio mu je cedulju i kad je već napravio nekoliko koraka, okrenuo se i glavom pokazao među drveće na crvenkastu kuću sa koje je bleštala ogromna boca od lima.

»Nema autobusa! Svet se ovde završava... Pitajte tamo! Tamo jedu šoferi. Možda neko ide po balvane.«

***

Kamion je brujao po crvenoj zemlji. Vozač je leno sedeo za volanom, osvrćući se s vremena na vreme prema strancu, koji je začuđeno gledao kroz napola otvorene prozorčice. Put se sve više sužavao, točkovi su sve češće udarali o gigantsku paprat, bambus je sve više okruživao put.

»Imali ste sreće. Ove nedelje niko drugi ne ide tamo gore. Čak ni ovi vraziji Brazilci ne voze. Padaće kiša i svi se plaše da se budu nedelju dana zarobljeni usred šume.«

»Zmije?«, pitao je da nešto kaže.

»Ne, gospodine!« To »gospodine« nije bio izraz poštovanja, već naziv nekome ko ništa ne razume. »Sad spavaju.« Radoznalo se okrenuo od volana. »Ne volite ih, zar ne?«

Samo je odmahnuo glavom.

Vozač je prasnuo u smeh, pokazujući potpuno bezuba usta. »Takvi ste svi vi odatle«, pokazao je prema jugu. »Niko ovih dana ne voli da krene na put, jer se plaši da će se zaglaviti u blatu. Videćete kakva je to zemlja, kad počne da pada kiša! Još nedelju dana nakon što se već razvedri, točkovi se ne pomeraju. Ko zna da čita, može tih dana sebi nekako da pomogne, ali inače...na, na...!«

»Već nekoliko godina bežim iz jedne u drugu zemlju. Ako kod ženine rodbine bude onako kako su napisali, možda će jednom zaista svemu ovome doći kraj«, razmišlja dok vozač priča.

»Sa mnom je drugačije, ja moram na put, jer sam presahnuo kao bunar. Tri meseca nisam vozio.« Čekao je da stranac nešto pita, ali kad nije bilo pitanja, on mu se opet obratio. Digao je ruke uz volan i prekrstio ih na zapešću. »Tri meseca!« Sa čudnim smeškom okrenuo se prema saputniku i objašnjavajući dodao: »Žene!«

Prolazili su pored hućećih vodopada Iguazuja. Nije ih video, ali je čuo najbližeg, kao da hući odmah tu iza prvog drveća pored puta. Samo tu i tamo na nebu se videla izmaglica, i vozač mu je objašnjavao da se skupljaju baš iznad grotla pojedinačnih vodopada. Zatim je huka polako ostala iza njih.

Auto je ujednačeno brujao kroz šumu. Nekad bi prolazili ispod drveća i činilo se kao da je iznenadni mrak pao na zemlju, a pored prozora bi se zanjihale lijane. Izgledalo je kao da žele

da obmotaju vozilo i zaustave ga. Široka pavitina udarala je sa obe strane crvenog puta na oba svetla.

Umorio se, ali se plašio da zaspi. Ispočetka su još razmenili nekoliko reči: rekao je vozaču da je tek pre manje od četrnaest dana stigao brodom iz Evrope, da se odmah uputio ovamo na sever, jer mora kod ženinog brata koji je još pre dvadeset godina stigao preko mora i živi sa ćerkom u San Antoniu.

»Da li znate u kojem delu žive?«, pitao je vozač.

»Ne. Znam samo da moram da stignem do San Antonia i pronađem krčmu nekog Grondone. Odatle će me već nekako odvesti na šurakovo imanje.«

»Kako se zove porodica?«

»Marinič.«

Vozač je prezrivo odmahnuo glavom, kao, to ime mu nije poznato. Zatim je čak na pola sata potpuno utihnulo, kao što je uradio već nekoliko puta ranije, pa ponovo započinjao razgovor sa istim »Sinoć sam kasno legao.« Ali kad se stranac baš primetno zagledao u divlje gigantske orhideje, u prečudne žučkaste i krvave cvetove, ili kad je oberučke morao da brani lice od oblaka svetloplavih sjajnih leptira, opet je obratio pažnju na njega: »Tamo dole u Buenos Airesu nema ničeg... jednom sam bio tamo i opljačkali su me, jer sam spavao. Iskreno rečeno: tamo nema ničeg interesantnog... Kroz tri sata bićemo u San Antoniu.«

Krivinama je došao kraj i auto ju ubrzao po ravnom putu koji je nestajao između drveća.

Spopao ga je dremež. Vozač mu je ponudio male slatke banane koje je pojeo u polusnu. Zatim je osetio da mu čovek za volanom nešto objašnjava i pita: »Da li kanite da se naselite na toj zemlji?«

»Ne znam. Ne znam ni gde idem...«

»Trebalo bi kupiti. Treba raditi, ako hoćeš da dođeš do novca, ali vredi. Iako ste već u godinama da biste započeli na zemlji.«

Već u godinama? Osećao se još čilim i bilo mu je ispod časti; ali nije ništa odgovorio. Zagledao se ponovo u velike krošnje drveća, zaustavljao pored krivudavih stabala, napola zakrivenih bršljanom i svetlim bodljikavim puzavicama. Ko bi još u Trstu, neposredno pred odlazak u Južnu Ameriku, pomislio da će se nekad voziti tim krvavim putevima, usećenim u vresište i mračnu šumu? Ni nakon poslednjeg ženinog pisma u kojem mu je dala adresu svog brata, nije pomislio da može negde tako iza božijih leđa da postoji izgubljeni kraj sveta. »Moj brat je udovac, pre nekoliko godina umrla mu je žena, zato on i njegova ćerka svakog našeg čoveka dočekuju sa radošću, a kamoli tebe...«

»Malo je van puta«, kaže vozač, »ali do staroga Grondone ću vas ipak odvesti. Mislim da Grondonu poznajem, nisam siguran. Kad bih imao teretno vozilo kao što ga imaju Brazilci koji prevoze drvo, bili bismo tamo oko deset... Ako ostanete ovde, sigurno ćete upoznati nekog Brazilca. Čuvajte se! To su vam lukave osobe. Ni u crkvu sa Brazilcem, razumete? *Ni a misa!*«

Napravio je prezrivu grimasu: »Brazilac?« Savio je ruku u zapešću i nadlanicom počeo da čisti vazduh ispred sebe, kao da nekog nevidljivog gura na primerenu razdaljinu, ponavljajući »*Aire! Aire!*«

Opet se čuo samo glas motora.

Gledao je vozača, potpuno ogorčenog, pomislivši: »Blizu smo granice... već se mrže...«

»A ovako...«, nastavljao je vozač, a linije prezira oko njegovih usta nisu se nimalo ublažile, »a ovako će biti kasno i noćas ne treba da jurite dalje. Sutra će vas Grondona ili neko drugi odbaciti na *chacru*...«

Oko ponoći prva slabašna svetla izbila su između drveća. San Antonio. Stari sedokosi Grondona, vlasnik trošne krčme na udaljenom putu već malo na izlazu iz sela, dremljivo ih je primio. Tek kad mu je vozač rekao da je poveo stranca sa sobom, razbudio se.

»Traži svog šuraka koji sa ćerkom živi negde tu u blizini«, počeo je vozač, pokazujući na čoveka koji se približavao iz pravca vozila, da nastavi.

